

IN MEMORIAM SZÖRÉNYI IMRE

Biológiai tudományos életünket nagy veszteség érte, amikor Szörényi Imre akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia Biokémiai Intézetének igazgatója 1959. január 17-én hosszas szenvedés után elhunyt. A Magyar Tudományos Akadémia újjászervezése óta a biológiai tudományok fejlesztésére és ezen belül az experimentális biológia művelésének kiterjesztésére számos intézkedést tett. Ezek között az experimentális biológiai intézetek létrehozása tudományos életünk szempontjából a legjelentősebbnek számít. A Magyar Tudományos Akadémia Biokémiai Intézete alapításától, 1950-től kezdve Szörényi Imre elgondolásai szerint fejlődött, nagyrészt fiatal kutatók bevonásával az akadémiai kutatás, a biológiai tudományos képzés és a biológiai tudományok jelentős bázisává. Az intézet központi témája, a fehérjék specifikitása és szerkezet közötti összefüggés vizsgálata Szörényi Imre kezdeményezésére és az ő vezetése mellett alakult ki és a közelmúltban tartott beszámoló tanúsága szerint jelentős eredményeket is hozott. Ennek az intézetnek a léte Szörényi Imrétől ránk maradt jelentős örökségünk.

Szörényi Imre 1905-ben született Vágmedencén. Tanulmányait a budapesti egyetem orvosi fakultásán végezte, hallgató korában már dolgozott Hári Pál vezetése alatt a budapesti Élet- és Kórvegytani Intézetben. Tanulmányai folytatását képezte Verzár Frigyes, majd Wohlgemuth intézeteiben, Baselben és Berlinben tett tanulmányútja. Ezen idő alatt részben a lipidek emésztésével kapcsolatos fizikai kémiai problémákkal foglalkozott, részben a fény biológiai hatásait tanulmányozta mikroorganizmusokon. Kiemelkedők azok a munkái, amelyekben Lassnitzkyval együtt a kationok hatását tanulmányozták az élesztő erjedési folyamataira. A Horthy-rendszer körülményei között Szörényi nem számíthatott arra, hogy tudományos pályáját itthon folytathassa és amikor a németországi nácizmus hatalomra jutott, Szörényi elfogadta a kievi Ukrán Tudományos Akadémia hívását. 15 éven keresztül dolgozott az Ukrán Tudományos Akadémia Biokémiai Intézetében. Ezen idő alatt részben az izomtréning és az izomanyagcsere, részben az epilepszia és az idegszövet anyagcsereje problémájával foglalkozott. Ez az irányzat a biokémia új, funkcionális irányzatának asszimilálását jelentette már a harmincas évek második

felében, amikor ez az irányzat megszületett. Kievi tudományos munkásságának második részében alapos vizsgálatokat végzett a Pasteur-reakció mechanizmusára vonatkozóan. Mindezen vizsgálatok eredményeképpen, melyek a tájékozódást és az előkísérleteket jelentették, Szörényi állandóan haladó, de állandóan felfelé ívelő tudományos pályáján, végül is az izom enzimfehérjéinek tanulmányozásán keresztül fogalmazta meg a maga számára a legmagasabb szintű feladatot.

Az élő anyagának, elsősorban a fehérjének szerkezete a biokémia új módszereivel elérhető cél lett. A biológia alapvető kérdései között az enzimek működése, az anyagszere alapja, másrészt a fejlődés és a faji specifitás jelensége nyilvánvalóan összefüggenek az élő alkotó fehérje szerkezetével. Ezeknek az összefüggéseknek a tisztázása komplex biokémiai feladat és a korszerű biokémia egyik legfontosabb kérdése. Egyfelől igen pontos és korszerű fizikai, kémiai, analitikai és organikus kémiai munkát igényel, másrészt ezeknek a munkáknak a biológiai ismeretek alapján történő megfelelő elindítását és az elért eredményeknek a biológiai szempontból történő értékelését.

Ezek az igen mély és hosszúlejárátú célkitűzések foglalták el Szörényi Imrét a közöttünk töltött idő alatt. Kormányunk hívására 1950-ben tért vissza Budapestre. Sajnos, egy évvel később kezdődött súlyos betegsége, amely jelentősen akadályozta abban, hogy az intézet vezetésén kívül olyan mértékben vegyen részt az ország tudományos életének irányításában, mint amilyen mértékben belső erkölcsi parancsa ezt megkívánta volna. Ettől kezdve a nyilvánosság előtt csak ritkán jelent meg és csak szép eredményeiről szóló világos, precíz beszámolóit hallgathattuk.

Szörényi Imre iskolát indított meg. Ennek az iskolának, de a magyar természettudósoknak általában, emberi példát állított életével, amely a nehézségek leküzdésében, haladó társadalmi, politikai állásfoglalásában, komolyságában és tudányszeretetésében kevés más tudós példamutatásával hasonlítható össze. Olyan tudós volt, aki egész életét a tudomány szolgálatába állította, de nemcsak a maga tudománya és a maga alkotása szolgálatába, hanem döntő mértékben a magyar tudomány, a magyar nép szolgálatába.

DR. STRAUB F. BRUNÓ
akadémikus